

УДК 792.09

ФЕНОМЕН ВИДОВИЩА ЯК ТЕАТРАЛЬНОГО ЯВИЩА В СЦЕНІЧНОМУ ПРОСТОРІ

Берелет Володимир Ілліч

заслужений артист

України, старший викладач

Житомирський державний

університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Берелет Лілія Ігорівна

заслужена артистка України

старший викладач

Житомирський державний

університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Анотація. Розгляд видозмінювань мистецтвознавчих способів пізнання збагачує методологічний підмур досліджування синтетичної природи театру як важливого духовно-творчого фактору суспільства. Домінантою перебудови театральних форм, провідним еталоном є художня досконалість, допускає дефініцію чітких тенденцій й логік специфіки театру з його доконечними ознаками, хоча і в розбіжному спектрі співвідношення реального та ідеального. Звернення до таких феноменів театральної творчості як художнє перевтілення, машкара, видовищність у спільному співпереживанні удосконалює пізнання кшталту театру у його необмеженості сучасних шукань апроксимації сцени і глядача.

Театральне мистецтво дозволяє осягти його об'єктивні резерви і призначення в житті людей, чинники дієвості, збагнути атрибутику та природу.

Ключові слова: видовище, театральне явище, апроксимація сцени, сценічний простір, процесуальна природа видовища.

Видовище є безумовною й універсальною належністю вселюдської цивілізації. Воно функціонує в рамках визначених культур, є їх соціально-історичним набутком, має культурну неповторність, а тому може змінюватися. Це особливо помітно у ХХІ ст., де нові технічні засоби комунікації окреслили ознаки глобалізації соціокультурних та інформаційних процесів. У наслідку виникла ціла індустрія, що приносить суспільству нав'язані стереотипи мислення, моди й поведінки, активно трансформує його традиційну культуру.

Така ситуація в галузі сучасної видовищної культури, по-перше, спонукає до висновку про її принципову відмінність від традиційних видовищних форм.

На загальну природу видовища вказує й те, що в ньому сукупно наявні такі видовищні компоненти, як пластика, художньо-естетична декорація, музичний супровід, художня декламація та художньо-драматична гра (2, с. 131).

Тобто, видовище – це впорядкована публічна демонстрація соціально-значущої, умовної поведінки людини у просторі і часі.

Проблеми театру, як видовища аналізували М. Абалкін, В. Блок, В. Василько, С. Владіміров, Ю. Герасимов, А. Карягін, Я. Ратнер, Є. Шахматова.

Осмислення художності театральних форм розкривається в працях Т. Любімової – присвячені комічному й трагічному; В. Брегадзе – потворному, прекрасному; Я. Бруксона, О. Лановенка – умовності, театральності.

Розкриття феномену святковості театру, як соціально-художнього явища, аналізувався в працях К. Жигульського, А. Мазаєва, Г. Тарда.

Вяч. Іванов, Ф. Ніцше розбирали народження трагедії зі свята, а саме зі свят на честь Діоніса. У статті Г. Гадамера “Про святковість театру” була здійснений дослід специфіки святковості саме театального мистецтва.

Видовище використовує зображально-знаковою системою. Знаки-символи, й зображальна система – завжди були найпопулярнішими серед людства. Зображальна система – найдавніший і найзрозуміліший спосіб

порозуміння. Всесвіт сприймається на слух, на зір людини (звуко-зорова природа).

Видовищна культура - безумовне надбання людства. На теперішній день годі уявити собі життя, функцію людини без згаданих чи супротивних видовищ. Видовище являє собою одну з форм діяльності, що має відношення, перш за все, до дозвілля, гри, свят, розваг і задоволень. Разом із тим, видовище має безліч різновидів, що залежать від особливостей різних народів. Ж.-Ж. Руссо в листі до Д'Аламбера про театральні вистави (1758) вказував на різноманітність видовищ: "народ відважний, суворий і жорстокий жадає видовищ, смертельно небезпечних, де переважають холонокровність і сміливість. Народ лютий і палкий жадає крові, битв, жорстоких пристрастей. Народ хтивий воліє музики й танців. Народ легковажний - любові та галантного залицяння. Веселий народ шукає жартів і сміху. Щоб сподобатися їм, потрібні видовища, потурання їх уподобанням, а проте, корисніше було б стримувати їх" (2, с. 131).

Видовищні мистецтва - найбільш сприйнятливі, тому й популярні в народі. Масові народні дійства стали частиною "грандіозної пропаганди". Масове видовище - це акт самоусвідомлення людини в соціальній системі.

Театральне видовище варт розглядати за певними чинниками, тобто кшталтом комунікації з глядачем:

1. немає поділу на виконувачів і спостерігачів - усі учасники;
2. є розподіл на ролі та сплановані функції глядачів і виконавців;
3. дія незалежна і відводить глядачам роль лише спостерігача;

Дійова природа видовища є основним аспектом у роботі над театальною виставою, є арбітром між автором і глядачем. У будь-якому видовищі існують виконавці і це визначає характер видовища. Виконавська творчість виняткова, тому не побутують однакових вистав в театрі. Театральне дійство, представлення - видовище колективне, тому й підкреслюється колективна сутність видовища за виконанням.

Те, що убачає глядач у даному видовищі, це відеоряд театального видовища. Саме в театрі речником відтворення є тільки фаховий актор, він створює реноме, відкритий образ, він будується на рівнозначних актору познаках, але це вже не він. Завдання, що перед ним стоять – витворити відбиток, витратити повноцінний об'єкт в іншу площину. Відображення в

видовищі – це зображення повноцінного через частину. Досконале покликання відтворення - не удавання, а викликання глядацької фантазії.

Висновки. Таким чином, методологічною основою навчання студентів – майбутніх акторів, режисерів має бути розуміння того, що театральне дійство, як видовище само для себе варто продукувати оточення таким чином, щоб щонайбільше виключати глядача з умов реального життя, створити видовищну ситуацію – комплекс умов, в яких перебуває глядач при сприйнятті того чи іншого явища і отримання стану катарсису(очищення). Мета викладачів – сформулювати феномен видовища як театального явища, в театальному просторі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кужельний О. П. Театралізація як метод організації масових видовищ та свят : навч.-метод. посібник. - К. : НАКККіМ, 2011.
2. Шаумян С.С. Генезис зрелищной культуры от истоков до зрелости (XVIII в.) Западная Европа и Россия// автореф. дис. канд. истор. наук. - М. - 2001. – с. 131.